

מסורת הש"ס

(א) מגילה כ"ג (ב) מכתלה דר"י (ג) פסחים סח: מגילה כ"ה (ד) נפי' מוס' זמנים י"ז: ד"ה להרצ"ה (ו) נפתחים ב"ג (ז) נפי' מוס' לקמן כ"ה ד"ה הלא ומוס' סוטה ל"ג: ד"ה ורצ"ה (ז) לקמן (י) א' א' כלס פ"א מ"ה עניס פ"ד מ"ג, ח' מ"ב פ' א' אורז יבמות עד: ט' ע"ן גינסת הנאזינס כספר המלך, י' (י"א) ה"א, ט' [לקמן ט"ז:] ו' ופי' מוס' זמנים כח, ד"ה אמר ומוס' נפתח. ט' ד"ה הל"ג,

הגהות הב"ח

(א) גב' דמני דערבי' גינסא:

גליון הש"ס

בפתני' ב"א להרצ"ה ע"י מוס' פסחים ק"ב ע"ב ד"ה אמר רבא:

בתוס' מפרך ב' בדי להמתין להרבייה ב' ע"י מוס' לקמן ד' ע"ב ד"ה ולחרי' ומוס' כ"ז ע"ב ד"ה ושלמנה ונמנה: כג ע"א מוס' ד"ה כ"ן: בהגהת שו"ת ר"א אחר מלת הבל. וע"ע גיטין ל"ד ע"ב מוס' ד"ה אלמנה:

מוסף רש"י

השקפה דרש"י מדפוס שוויצרי דכפרה לא מעכבא. ומוסאף שטרהסא מלוס בקרן גוון זכ וזה ויולנד מלוס ומוסאף אלס פסקת מעכבא מלוס משנה שסמל ללל שיעל קרנב מלמחמ מיד מוסר לאלול מוסאף: ובא השמש וטהר. ואמר יאלס מן הקדשים מוקדמין ללח קולא בלמילא מוסאף מנסמא יבמות פקד הערל (עד: ד' לממורין הסם ערל ועלה אולכ ממשע הערבי שמוז אולכ בתרומה היצא כספרו אולכ קדשים: ביאת השמש. שקיעת המס: והיא וטהר טהר יומא. והכי אמר קולא לכשמשקס חסחה ויפנס היום וטהר מן מוך חללו של עולס שקיעת למחי דהיינו אלס הכוכבים של שמון שקיעת אורס מולך ממשע מולין כלאמקנין כספחים (כ"ג): ואמר יאלס מן הקדשים עד כאן והשקלה

עד סוף האשמורה הראשונה. שגשג מולין הלילה קרין אשמורות, ואומר אלס לפי שסילה מולין מלשונות שיר של מלחי השרת כח אמר כח שלמס מולין, לכן קרין אשמורה (שמות י"ד כד), דברי ר' אליעזר. אילית לל כשכבן ולזמן שני אדם עוסקין לילן ולשכח זה מקדים חס מלחא, דודאי כל שעשו לילן ככר שכן וקמן (ד' ונפ"י ט' ט). עד שיעלה עמוד השחר. דמשעת ליל כשכבן כל זמן שני אדם עובדים, ויש ככלל הוה הלילה (קמן ד' ט). חלבים ואברכים. שפירין כל הלילה דכמתי (ויקרא ו') על מוקדם על המזבח כל הלילה (פסחים סח). טהר יומא. לומר בטל לו (שבת כה).

רב ניסים גאון

גמ' ובא השמש וטהר ביאת שמש מעכבא מלאכול בתרומה. מבלל דהאי דכתיב דהמנא (ויקרא כ"ב) ואחר יאלכ מן הקדשים אינו מיוחד אלא בתרומה בלא אבל טהר הוא

למעלה הימנן מן הקדשים אינו מותר לטמא לאוכלן לאחר ביאת השמש בלבד אלא אסור הוא כל אותה הלילה לאכול בקדשים עד שיבא ערב ויביא פסחיו ואז יזה מותר בקדשים ואיתא מפרשא במסכת יבמות כ"ב הערל (דף טו) והכי אמרינן דהנן טבל ועלה אוכל במעשר הערבי' שבוש אוכל בתרומה הביא פסחו אוכל בקדשים מולין אמר רבא אמר רב חסדא ג' קראי כתיבי כתיבי (ויקרא כ"ב) לא יאלכ מן הקדשים כי אם רוצן בשור במים תלה הדבר ברוצן: בלבד וכתבי' (שם) ובא השמש וטהר ואחר יאלכ מן הקדשים' תלה הדבר גם בביאת אור השמש והיא שעת יציאת הכוכבים וכתבי' (שם י"ב) וכפר עליה הכהן וטהרה תלה במיורי הטהר: גם בהקרבת קרבן ואלו המקראות היו גרואין כסותרין זה את זה ולפי שאי אפשר להיות דברי הכותבין סותרין זה את זה כי כלם נכוחים למבין העתיק לזן קדמוניו פירושם והעמידו לזן כל אחד ואחד מאלו המקראות בדבר שהוא מיוחד זה ואמרו זה כיצד כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים הפסוק הראשון שחלה בו הדבר ברוציה בלבד הוא מיוחד למעשר והפסוק השני שהצריכו לביאת השמש הוא מיוחד לתרומה אבל קדשי המזבח אין מותר לו לאלכין אלא א"כ ביאת הכהן שהוא מתחייב בה ואז תחי פסחו גמורה דכתיבי וכפר עליה הכהן וטהרה: ואני אפשר לן עיקר גדול שלמורנו רבותינו ז"ל כי אלו הג' דברים המעשר והתרומה הקדשים כל אחד ואחד יש לו יתרון ויש בו חומרה שהיא מיוחדת לו וזהו חתרו ואולי' ששלשחקן קרן' הכותב קדשים. המעשר כבר נאמר בו (דברים כ"ב) בערתו מאלו המקראות בו חומרה שאין מותר לאכלו חוץ לחומת ירושלים אלא חייבין הן בעליו לשאת אחיו לשם ולאכלו שם דכתיבי' (שם י"ב) לא תוכל לאכול בשעריך כי אם לפני ה' אלהיך האכלתו וכתבי' (שם) והבאתם שמה. ודבר שאין יכול להביאו למקדש פוהרו בשוין (מאחרים) לאשרי' ואם רצה ליטלו לעצמו יש עליו לתת שומתו ומוסרין חומס דכתיבי' (ויקרא כ"ב) ואם גאל יגאל איש מעמשרו וזהו הידי' ודמי שגורין עצלו עד תע עלותו רגל מעלתו עמו לירושלים ומוציאו לשם במסאל ובמשתלה דכתיבי' (שם י"ב) ונתתה כספך וזאת נהגה הכסף בל אחר תאנה פניו. ויחייבו להתדות עליו דכתיבי' בפסחתי כי תלכתי לעשר (שם כ"ב) ואמרת לפני ה' אלהיך ומופרשו בספרי (פרשת כי תבא) ואמרת בכל לשון לפני ה' אלהיך זה ידירי מעשר ואסור לאונן

במאימתי קורין את שמע עצרנין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן.
כהנים שנטמאו וטבלו והעריצ שמען והגיע עתם לאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה.

שליש הלילה כדמפרש בגמ' (דף ג'). ומשם ואילך עבר זמן דלא מקרי

חו זמן שכיבה ולא קרינן ביה בשכבך ומקמי הכי נמי לאו זמן שכיבה לפיכך הקורא קודם לכן לא ילא ידי חובתו.
אם כן למה קורין אותה צבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה והכי מניח בצרייתא צברכות ירושלמי"י.

ולפיכך חוצה עליו לקרואה משתמשך. ובקריאת פרשה ראשונה שאדם קורא על מטמו ילא: עד שיעלה עמוד השחר. שכל הלילה קרוי זמן שכיבה: הקטר חלבים ואזנים. עד קרנות שזרק דמן ביום: מלוסן. להעלות כל הלילה ואין נפסלים צלינה עד שיעלה עמוד השחר והן למטה מן המזבח דכתיב לא ילין לבקר (שמות ל'): חלבים. של כל קרנות: אזנים. של עולה: וכל הנאכלים ליום אחד. כגון טמלת ואשם וכצבי ועלרת ומנמות ותודה: מלוסן. זמן אכילתם: עד שיעלה עמוד השחר. והוא מציאן להיות נותר דכתיב צמודה לא יינח ממנו עד צקר (ויקרא ו') וכלס ממודה ילמדו: אם כן למה אמרו חכמים עד חלות. בקריאת שמע ובאכילת קדשים: כדי להרחיק אדם מן העצירה. ואסורס בלחליב קודם זמן כדי שלא יבא לאלכן לאחר עמוד השחר ויתחייב כרת וכן בקריאת שמע לזרז את האדם שלא יאמר יש לי עוד שהות וצמך כך יעלה עמוד השחר ועצר לו הזמן. והקטר חלבים דקמני הכא לא אמרו צו חכמים יש לי עוד שהות וצמך כך הכא אלס להודיע קודם לזכר הנוהג בילה כשר כל הלילה והכי מני מן צפרק שני דמגילה (דף כ'): כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ואזנים: גמ' הוילא קאי. מהיכא קא סליק דמנא ביה חוצת קריאת שמע שהתחיל לשאול כאן זמן הקריאה: אקרא קאי. ושם למד חוצת הקריאה: ואיני' א"ל. דהמנא עובדי צרישא לילף מצרייתא של עולס: והרז חנא צשחית. מאימתי קורין את שמע צשחית': משעס אלא הכוכבים. שהוא גמר ביאת השמש כדילף לקמן (עמוד ב') דילמא

השמש וטהר וביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה. דהאי ובא השמש ביאת השמש והאי וטהר טהר יומא

היו מנלי של שצת עצרב שצת ומסתמא גס היה קורא קריאת שמע. מכל אותן הראיות משמע דקריאת שמע של צית הכנסת היא עיקר. והא דקאמר צירושלמי למה היו קורין צבהכ"י וכו' אומר ר"ת שהיו רגילין לקרות ק"ש קודם תפלתם כמו שאנו רגילין לומר אשרי תחלה ואותה ק"ש אינה אלא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. ומכאן נראה מי שקורא ק"ש על מטמו שאין לצרכך לקרות אלא פרשה ראשונה: לר"תני דשחרית ברישא. כלאשכחן תממדי דכתיב של כקר מחלה: אי הכי סיפא דקתני שחרית ברישא. אי אמרת בשלמא דסמין אקרא דשכבך א"כ אינו מקפיד קרא אלא אק"ש. אלא א"א דסמין אקרא דכריינו של עולס א"כ קפיד אכל מילי א"כ סיפא דקמני וכו': מברך שתיים אפניה וכו'. (ירושלמי) ושצע צרכות היו כנגד שצע ציוס הללנתך (מהלס קיט) ולא קא חשיב ירלא עינינו דהיא צרכה תקנו רצנן * כדי להמתין לחצריהם צבית הכנסת. ודוקא צבית הכנסת שלהם שהיו עומדים צדה וחס מסוככנים מן המזויקים אצל צבתי כנסיות שקנו אין לזריכן להמתין לחצריהם אלא צללה: ווא"ו דכפרה לא מעכבא.

לסוך ממנו מותר ומה שפשתהיי' ממנו לשנה הרביעית ושנה השביעית עד ערב יום טוב והאשרין של פסח חייב לעבור דכתיבי' בפרשת וידוי כערתו הקדש מן הבית ותנא בשאר סיפרי דבי (שם) כי תכלה לעשר יכיל בהננוה וכו' חלי' כי תכלה לעשר רגל שהפעשות כלין בו היו אומר זה הפסח. מכאן אמר ערב יריש' האחרון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביצור רביעית מפני מעשר עני בשבשלישית ובשביעית מפני מעשר עני בשבששית ותנא (שם בספרי) וטשנה בששית פ"ח פ"ח בערתו הקדשה מן הבית זה מעשר שני ושעט ובער. נחתיו ללוי זה נחתיו וגם נחתיו זה תרומה ותרומת מעשר. לגל תרומה ותרומת מעשר. ענין לטק שכחה ופאה ונתן (שם בששונה) במנחה ביי' (אחרון) היו מתורין ואומרינן עלה בגמי דער מערבא ויתורה ביום ראשון של פסח כדי שיהא לו לאכול בפסח ויתורה בשחרית עד כאן מצוה לאכול אלו התרומות שני במעשר וישן במעשר וישן כדתן (בבבויס פ"ב ט"ב) יש במעשר מה שאין בתרומה שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום טעונין וידוי ואסורין לאונן וחיובין כביעור וכו' הרי אלו במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה ותנא בתוספתא (מסער שני פ"ב) נמי חומר במעשר שני שמשער שני קנה את הקקניטין ואמר רבנן (דמי עירובין) וספק עירוביו כל שהוא וטעון חומסין וידוי ואסור לאונן אלו הותר לאכילה אלא בפירון ואין מדליקין בו את הטר מה שאין כן בתרומה ואמרינן עלה (במס' דף ט) דמנתי' ואלו ראשון לבצר מהן בטומאה ואוכלן בפסח ויתורה בשחרית עד כאן מצוה לאכול אלו התרומות שני במעשר וישן במעשר וישן ר' סימא מנין למעשר שני שנעמא שמחר לטכור בטומאה שאמר (דבויס כ"ב) ולא נחתו ממנו למח וכו' והתרומה נקריט קדש דכתיבי' (ויקרא כ"ב) וכל זה לא יאלכ קדש וכתבי' (שם) ואיש כי יאלכ קדש בשגגה ובכבודתו (דף יד) פ' שני (דבויס כ"ב) דק קדשין אלו התרומות (א' החומרות ויששן בה ואין במעשר שאם יאכלנה זה עבדוי חייב מיתה בידו שמים ואם בשגגה מלכא דקדשין כותבי' (ויקרא כ"ב) ואיש כי יאלכ קדש בשגגה ואפי' חלמא עמו א' יאכלנה במיד ששואה טמא חייב מיתה דכתיבי' (שם) ומתו כח כי יחילתו לאוכל (שם דף ט) ויחייבו להתדות עליו דכתיבי' בפסחתי כי תלכתי לעשר הפירון כלום ואינו מוציאה מקדושתה ולא תהא מותרת לישראל לעולס אלא אסורה היא עליו מכל מקום לבד מאשה כהן ועבדיו

מאימתי פרק ראשון ברכות

ב.

עין משפט
נר מצוה

א א מיי פ"א מהלסת ק"ש הלכה פי' סמ"ג עין י"ח טור ופי' ארית סמן ל"ח ס"ף ק"י:
ב ב ג מיי וסמ"ג שם טו"ש שם ס"ף ג':
ג ד מיי פ"ד מהל' מעשה קרנות הלכה פי' סמ"ג עין (קס"י) [קס"י]:
ד ה מיי פ"י שם הלכה ח' [סמ"ג שם]:
ה ו מיי פ"א מהל' ק"ש הלכה ה' [סמ"ג עין י"ט טור ארית פי' ג"ח וטו"ש פי' ל"ו ס"פ א':
ו ז מיי פ"ו מהל' תרומות ה"ב [סמ"ג לאון רנ"ז]:

תורה אור השלם

1. ונשנתקם לבקיר ודפרת בם כשבתך בקיורן ובלבדך בדרור ובקשור ובקופך:

2. וקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

3. ובא השמש וטהר ואחר יאלכ מן הקדשים כי לקחו דהוא:

רבינו חננאל

מתני' מימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכל בתרומתן. דקרימא לן דקריאת שמע בשעת צאת הכוכבים. ויבשרוהו בתחלת מסכת חגי, הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו. א"כ למה קורין אותה בבית הכנסת, אמר ר' יוסי אין קורין אותה בשביל שהיא חובה אלא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. לדברי ירושלמי מתחילין דברכות בקריאת שמע שעל מטהו, שגאמר אמרו בלבבכם וגו'. וקרא עד מטהו פרשת שמע והיה אם בשכח תשכחו וזהו פרשת ציצית שאין זמן ציצית בלילה. ונעל אותה קריאה נאמר שיש נאנס בשניה אין מקצין אותו אלא בספקו ראשון לן לקרות קריית שמע בזמנו, וכבר הוכיח יציאה מצרים ובידך ברכות של קריית שמע בבית הכנסת ויצא בהן ואפי' מבעוד יום כמו שכתבאר בפירק הפלת השחר. גמ'. תנא הויא קאי וכו'. מיבעיא לן תנא הויא קאי דקמני מימתי קורין את שמע. וחוב בעיא אחת אמר התחיל לאוריי בקריית שמע של רבית ליתני של שחרית ברישא. ופשטינן לתירוהו דהאי תנא אקרא קאי דכתיבי ודברת בם מיכן שחיוב אדם לקרא קריט שמע, ומפרש בהא קרא בשכח ובקומי, של ערבית בשכבך (של) [ואחר] כן של שחרית ובקומי ואיפשרי שחרית. אי הכי סיפא דקמני וכו'. (ואחא) [ומתנהו] ואז הכי את דתני בשחרית תני של ערבית ברישא.

רב ניסים גאון (המשך)

לאכול ממנו ואם נטמא אסור באכילה והאכולי חייב מלקות ואם היה שני אסור להדליק בנו דכתיבי' (שם) ולא בערתי ממנו בטמא ודרשני' ליה בין שאני טמא והוא טהור בין שאתי טהור והוא טמא אבל

לסוך ממנו מותר ומה שפשתהיי' ממנו לשנה הרביעית ושנה השביעית עד ערב יום טוב והאשרין של פסח חייב לעבור דכתיבי' בפרשת וידוי כערתו הקדש מן הבית ותנא בשאר סיפרי דבי (שם) כי תכלה לעשר יכיל בהננוה וכו' חלי' כי תכלה לעשר רגל שהפעשות כלין בו היו אומר זה הפסח. מכאן אמר ערב יריש' האחרון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביצור רביעית מפני מעשר עני בשבשלישית ובשביעית מפני מעשר עני בשבששית ותנא (שם בספרי) וטשנה בששית פ"ח פ"ח בערתו הקדשה מן הבית זה מעשר שני ושעט ובער. נחתיו ללוי זה נחתיו וגם נחתיו זה תרומה ותרומת מעשר. לגל תרומה ותרומת מעשר. ענין לטק שכחה ופאה ונתן (שם בששונה) במנחה ביי' (אחרון) היו מתורין ואומרינן עלה בגמי דער מערבא ויתורה ביום ראשון של פסח כדי שיהא לו לאכול בפסח ויתורה בשחרית עד כאן מצוה לאכול אלו התרומות שני במעשר וישן במעשר וישן כדתן (בבבויס פ"ב ט"ב) יש במעשר מה שאין בתרומה שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום טעונין וידוי ואסורין לאונן וחיובין כביעור וכו' הרי אלו במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה ותנא בתוספתא (מסער שני פ"ב) נמי חומר במעשר שני שמשער שני קנה את הקקניטין ואמר רבנן (דמי עירובין) וספק עירוביו כל שהוא וטעון חומסין וידוי ואסור לאונן אלו הותר לאכילה אלא בפירון ואין מדליקין בו את הטר מה שאין כן בתרומה ואמרינן עלה (במס' דף ט) דמנתי' ואלו ראשון לבצר מהן בטומאה ואוכלן בפסח ויתורה בשחרית עד כאן מצוה לאכול אלו התרומות שני במעשר וישן במעשר וישן ר' סימא מנין למעשר שני שנעמא שמחר לטכור בטומאה שאמר (דבויס כ"ב) ולא נחתו ממנו למח וכו' והתרומה נקריט קדש דכתיבי' (ויקרא כ"ב) וכל זה לא יאלכ קדש וכתבי' (שם) ואיש כי יאלכ קדש בשגגה ובכבודתו (דף יד) פ' שני (דבויס כ"ב) דק קדשין אלו התרומות (א' החומרות ויששן בה ואין במעשר שאם יאכלנה זה עבדוי חייב מיתה בידו שמים ואם בשגגה מלכא דקדשין כותבי' (ויקרא כ"ב) ואיש כי יאלכ קדש בשגגה ואפי' חלמא עמו א' יאכלנה במיד ששואה טמא חייב מיתה דכתיבי' (שם) ומתו כח כי יחילתו לאוכל (שם דף ט) ויחייבו להתדות עליו דכתיבי' בפסחתי כי תלכתי לעשר הפירון כלום ואינו מוציאה מקדושתה ולא תהא מותרת לישראל לעולס אלא אסורה היא עליו מכל מקום לבד מאשה כהן ועבדיו

^[א] לפעני הגי' הממוזות והיא מוכרחת ודברי רנ"ט כ"ט וע"י ספרי ראה פסוקא ע"י לפי הנוס' השהיה ע"א תתמוה בו.